

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука

кафедра психології

Затверджено на засіданні
Вченої ради Міжнародного
економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука

Протокол № 1
від 16.09.2020 року

Голова Вченої ради
..... доктор пед. наук, проф.
А.С. Дем'янчук

АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

Програма для студентів

спеціальності: 053 «Психологія»

в галузі знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри психології

Протокол № 1
від 11.09.2020 року

Зав. кафедри
..... доц. Михальчук Ю.О.

Розглянуто і схвалено на засіданні
Навчально-методичної комісії
університету

Протокол № 1
від 11.09.2020 року

Голова НМК. проф. Мединська Н.М.

Рівне - 2020

Анотація

Атестаційний екзамєн є важливим завершальним етапом у підготовці фахівця – психолога та одним із методів перевірки знань студентів з обов'язкових компонентів ОПП зі спеціальності 053 «Психологія» в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

В програму атестаційного екзамєну включені питання освітніх компонентів: «Теорія та практика психологічної допомоги», «Сімейна, дитяча та підліткова психотерапія», «Кризове консультування особистості».

Це дасть можливість перевірити стан підготовки майбутніх психологів: виявити їх вміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватись у швидкому потоці наукової інформації з психології, психологічної допомоги особистості в кризових станах, при травмі, а також вміння аналізувати фактори, які активізують чи гальмують розвиток особистості у ході її онтогенезу й соціогенезу, надавати фахову психоконсультативну допомогу дітям, сім'ям, військовослужбовцям, батькам, що виховують дитину з особливими потребами.

Відповіді студентів повинні свідчити про їх освіченість в важливих питаннях консультативної та психокорекційної допомоги, кризової інтервенції, що є готовністю до майбутньої професійної діяльності.

Пояснювальна записка

Завданням атестаційного екзамєну є перевірка рівня професійно-психологічної підготовки майбутніх спеціалістів. На відміну від поточних іспитів, він має комплексний характер.

У своїх відповідях на екзамєні студенти повинні продемонструвати рівень знань, враховуючи такі вимоги:

1. Знати та розуміти категоріальний апарат, основні принципи, методи, техніки надання дієвої психологічної допомоги клієнтам у кризових станах; специфічні ознаки кризової ситуації у житті людини; типологію життєвих криз особистості та критерії її побудування; основні психологічні теорії стосовно переживання людиною кризового стану; термінологію, яка вживається для опису перебігу кризових станів.
2. Організовувати процеси психокорекції та психологічного консультування; ставити цілі, виділяти пріоритети між процесами з урахуванням особливостей звернення клієнта.
3. Вміти довести свою точку зору у теоретико-психологічному, історико-психологічному та методико-діагностичному аспектах.
4. Проаналізувати певні психологічні проблеми і визначити оптимальні методи їх вирішення.

Відповіді студентів повинні свідчити про їх компетентність у важливих питаннях психологічної допомоги, про практичну готовність до

кваліфікованого проведення всіх видів психологічної допомоги: діагностики, консультування та корекції клієнтів, що мають різний спектр психологічних проблем.

Білету до атестаційного екзамену складаються з трьох питань: із різних розділів програм з: «Теорії та практики психологічної допомоги», «Сімейної, дитячої та підліткової психотерапії», «Кризового консультування особистості». Перелік питань до атестаційного екзамену було сформовано науковцями кафедри психології.

Майбутні психологи **набувають таких програмних компетентностей: ЗК (загальні компетентності), СК (спеціальні, фахові, предметні компетентності).**

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

Результати навчання за ОК:

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

I. Зміст курсу «Теорія та практика психологічної допомоги»

Тема 1. Процес психологічного консультування. Поняття психологічного консультування. Принципи та умови психологічного консультування. Види психологічного консультування.

Етичний кодекс психолога. Структурування процесу: перша зустріч. Етапи процесу та прогноз перспектив.

Тема 2. Психосоціальна допомога підліткам із суїцидальною поведінкою. Суїцид як психосоціальне явище. Суїцид як результат невирішеної кризи підліткового віку. Ознаки, за якими можна виявити ризик суїциду серед підлітків. Психосоціальна допомога підлітку-суїциденту. Депресивні та суїцидальні клієнти: форми психотерапевтичної роботи

Тема 3. Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам (на прикладі роботи з переселенцями з Криму). Психологічні порушення, що виникають у зв'язку із переселенням. Наслідки травми переселення. Методи та прийоми психологічної роботи із переселенцями

Тема 4. Психологічна допомога військовослужбовцям, що виконують свій обов'язок у зоні бойових дій. Види та форми психологічної допомоги військовослужбовцям. Етапи переживання травми. Етапи переживання травми. Сутність та особливості психологічної реабілітації військовослужбовців.

Тема 5. Робота з батьками, що виховують дітей з особливими потребами. Стадії прийняття сім'єю народження дитини з особливостями в розвитку. Опис мети та завдань Проєкту «Психологічний супровід батьків дітей з особливими потребами», психотехніки.

Зміст курсу «Сімейна, дитяча та підліткова психотерапія»

Тема 1. Системні аспекти вивчення сім'ї . Принципи системного пізнання в сімейній психотерапії / психології.

Тема 2. Психолого-психотерапевтичні методи супроводу сім'ї. Системний підхід. Формулювання запиту на сімейну консультацію.

Тема 3. Ігрова сімейна психотерапія. Техніки та методи психологічної допомоги дітям та підліткам.

Тема 4. Особливості психокоригуючої допомоги при патології та порушеннях розвитку дітей та підлітків в контексті їх сімейних ваємин.

Зміст курсу «Кризове консультування особистості»

Тема 1. Поняття кризи. Динаміка кризи. Причини кризи. Психологічні особливості кризи. Переживання кризи

Тема 2. Загальна типологія кризових станів. Окремі типології кризових станів. Кризові стани за П.П. Горностаєм

Тема 3. Вік як причина життєвої кризи. Поняття про вікові кризи та періодизацію вікового розвитку. Вікові кризи дитинства. Вікові кризи дорослішання та дорослості.

Тема 4. Втрата як причина життєвої кризи. Горе як реакція людини на втрату. Сімейні кризи. Хвороба як втрата здоров'я. Професійна криза. Тюремна криза.

Тема 5. Стратегії психосоціальної допомоги. Дослідження кризових станів. Принцип супроводу як основа психосоціальної допомоги кризовій особистості. Кризова інтервенція. Психологічний дебрифінг як форма кризової інтервенції. Подолання як модель вирішення проблем

Запитання до атестаційного екзамену

1. Структурування процесу: перша зустріч з клієнтом. Етапи процесу та прогноз перспектив
2. Контакт із клієнтом під час бесіди. Тон і гучність голосу. Бесіда як метод психологічного консультування
3. Роль і місце консультанта в консультуванні. Модель ефективного консультанта. Система цінностей консультанта
4. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта. Професійна підготовка, кваліфікація, функції та етика консультанта
5. Інтерв'ю як метод психологічного консультування. Засоби впливу консультанта. Комунікативні техніки у консультативній допомозі та етикет
6. Суїцид як психосоціальне явище. Психосоціальна допомога підлітку-суїциденту
7. Суїцид як результат невирішеної кризи підліткового віку. Ознаки, за якими можна виявити ризик суїциду серед підлітків
8. Психологічні порушення, що виникають у зв'язку із переселенням. Наслідки травми переселення. Методи та прийоми психологічної роботи із переселенцями
9. Види та форми психологічної допомоги військовослужбовцям. Сутність та особливості психологічної реабілітації військовослужбовців
10. Стадії прийняття сім'єю народження дитини з особливостями в розвитку
11. Психотехніки для групової взаємодії в роботі з мамами, що виховують

- дітей з особливостями в розвитку
- 12.Консультування тривожних клієнтів
 - 13.Консультування при реакціях страху та фобіях
 - 14.Консультування вороже налаштованих та агресивних клієнтів
 - 15.Особливості консультування «немотивованих клієнтів»
 - 16.Консультування асоціальних особистостей
 - 17.Консультування при алкоголізмі
 - 18.Особливості консультування клієнтів з психосоматичними розладами
 - 19.Консультування при переживанні провини
 - 20.Особливості консультування плачучих клієнтів
 - 21.Консультування істеричних клієнтів
 - 22.Психологічна допомога клієнтам із депресією
 - 23.Консультування у випадку смерті близької людини
 - 24.Переживання втрати при розлученні
 - 25.Особливості бесіди з умираючою людиною
 - 26.Сутність сексуальних проблем клієнтів. Особливості проведення консультативної бесіди з приводу сексуальних проблем
 - 27.Цілі та можливості використання стандартизованих і проєктивних методів діагностики в консультативній практиці.
 - 28.Особливості групового консультування. Особливості консультування подружжя
 - 29.Основні напрями, цілі і завдання консультування дітей.
 - 30.Особистісне зростання як чинник професіоналізму психолога-консультанта. Типові помилки консультанта: причини, подолання, запобігання.
 - 31.Схарактеризуйте концептуальні положення структурного сімейного підходу психології сім'ї.
 - 32.Схарактеризуйте провідний принцип сімейного психологічного консультування.
 - 33.Схарактеризуйте провідні концептуальні положення психодинамічного підходу психології сім'ї.
 - 34.Опишіть соціально-психологічні характеристики сім'ї на етапі утворення пар.
 - 35.Визначте предмет та задачі сімейного психологічного консультування.
 - 36.Схарактеризуйте соціально-психологічні характеристики сім'ї на етапі сім'ї з маленькими дітьми.
 - 37.Визначте роль та значення провідних вітчизняних та зарубіжних підходів психології сім'ї в практиці надання психологічної допомоги.
 - 38.Опишіть структуру власної генограми.
 - 39.Проаналізуйте концептуальні положення структурного сімейного підходу психології сім'ї щодо типових порушень механізмів інтеграції сім'ї.
 - 40.Опишіть соціально-психологічні характеристики сім'ї на етапі сім'ї з дітьми – школярами або підлітками.
 - 41.Типи порушення функціонування сім'ї, які обумовлюють психічну

- травматизацію особистості.
- 42.Опишіть соціально-психологічні характеристики сім'ї на етапі сім'ї з дорослими дітьми.
 - 43.Обґрунтуйте провідні концептуальні положення системного підходу психології сім'ї за Е.Г. Ейдемільером.
 - 44.Проаналізуйте значення розладів поведінки людини в контексті типів порушення функціонування сімей за С. Мінухіним.
 - 45.Проаналізуйте соціально-психологічні фактори сім'ї, які впливають на виникнення патогенних ситуацій та психотравмуючих переживань.
 - 46.Опишіть соціально-психологічні фактори сім'ї, які впливають на стан глобальної сімейної незадоволеності
 - 47.Схарактеризуйте особливості функціонування сім'ї, які складаються з трьох поколінь.
 - 48.Опишіть соціально-психологічні фактори сім'ї, які впливають на стан «сімейна тривога».
 - 49.Проаналізуйте соціально-психологічні характеристики сім'ї з делегуванням обов'язків.
 - 50.Опишіть соціально-психологічні фактори сім'ї, які впливають на нервово – психічне та фізичне напруження людини.
 - 51.Схарактеризуйте особливості функціонування сім'ї – «акордеон».
 - 52.Опишіть соціально-психологічні фактори сім'ї, які впливають на стан провини людини.
 - 53.Схарактеризуйте особливості функціонування «бродячих сімей».
 - 54.Охарактеризуйте шляхи виявлення психотравмуючих станів, які обумовлені станом сімейних стосунків.
 - 55.Схарактеризуйте особливості функціонування «опікунських сімей».
 - Схарактеризуйте особливості функціонування сім'ї з названими батьками.
 - 56.Опишіть теорію сімейних систем М. Боуена.
 - 57.Особливості застосування концептуальних положень транзакційного аналізу в процесі психологічного консультування сім'ї.
 - 58.Системно-кібернетична сімейна психотерапія (техніки: циркулярність, гіпотези, нейтральність).
 - 59.Системно-конструктивістська терапія (техніки: генограма, циркулярне опитування, гіпотетичні питання).
 - 60.Наративний підхід (техніки: множинні діалоги, створення спільного контексту, екстерналізація, пошук винятків, розмова спрямована на рішення, «дивні/чарівні питання»).
 - 61.Поняття кризи
 - 62.Динаміка кризи
 - 63.Причини кризи
 - 64.Психологічні особливості кризи
 - 65.Переживання кризи
 - 66.Криза новонародженості. Криза першого та третього років життя

67. Криза 6-ти років
68. Підліткова криза
69. Криза юнацького віку
70. Криза середнього віку
71. Криза людей похилого віку
72. Криза вмирання: психологічна готовність до завершення життя.
73. Переживання термінально хворого та його психологічний супровід.
74. Підтримка рідних і близьких людини, що помирає.
75. Тяжка втрата: як завершити роботу горя.
76. Загальна типологія кризових станів
77. Окремі типології кризових станів
78. Кризові стани за П.П. Горностаєм
79. Стратегії психосоціальної допомоги
80. Дослідження кризових станів
81. Принцип супроводу як основа психосоціальної допомоги кризовій особистості
82. Кризова інтервенція
83. Психологічний дебрифінг як форма кризової інтервенції
84. Подолання як модель вирішення проблем
85. Втрата як причина життєвої кризи.
86. Горе як реакція людини на втрату.
87. Сімейні кризи.
88. Хвороба як втрата здоров'я.
89. Професійна криза.
90. Тюремна криза.

II. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка «відмінно» (А / 90-100 балів) ставиться, якщо здобувач в повному ступені засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури.

Оцінка «добре» (В / 82-90; С / 75-81) студент отримує, виявивши такі знання та вміння: має високий рівень знань і навичок. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Оцінка «задовільно» (Д / 67-74; Е / 60-66) ставиться, якщо здобувач в загальному розбирається у матеріалі, проте допускає суттєві помилки при висвітленні понять.

Оцінка «незадовільно» (Fх / 35-39, F / 1-34) ставиться, якщо здобувач не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять. Здобувачу пропонується пройти повторний курс навчання.

Сума балів за всі		Оцінка за національною шкалою
-------------------	--	-------------------------------

види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	для екзамєну, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

III. Список використаної та рекомендованої літератури

1. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование / Ю.Е. Алешина. – М., 1993.
2. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості : [учб. посібник для студентів ст. курсів психол. фак. та від-нь ун-тів] / О.Ф. Бондаренко – Харків : «Фоліо», 1996. – 237 с.
3. Булах І.С. Психологія життєвих криз особистості : навч. посіб. / І.С. Булах. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – С. 8-35.
4. Вачков И.В. Метафорический тренинг / И.В. Вачков. – 2-е изд. – М. – «Ось-89», 2006. – 144 с.
5. Вашек Т. В. Профілактика самогубств серед підлітків: методика для вимірювання суїцидальної поведінки / Т. В. Вашек // Практична психологія та соціальна робота – 2005. – №4. – С. 5-8.
6. Військовий психолог: боєць, HR і сваха – Електронний ресурс. – ukr.lb.ua_news/2014/10/06.psiholog...hr_svaha...html. – назва з екрану.
7. Генцл З.А. Криза як ритуал переходу. Ідеї до конструктивістсько-системної концептуалізації кризи та кризової інтервенції / З.А. Генцл [пер. з нім. В.Слюсаренко; консультанти О.Добродняк, О.Мироненко]. Доповіді з системної психотерапії та супервізії. – 2-ге перероблене вид., – Львів : Надруковано самвидавом, 1998. – Випуск №1 – 22 с.
8. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства / Дж. Герман. – Львів, 2015. – С. 417.
9. Грищук М.М. Використання системної сімейної психотерапії в практиці надання психологічної допомоги / М.М. Грищук // Матеріали VI Міжнародної науково – практичної конференції „Наука і освіта

- ‘2003’’. Психологія / відп. ред. К.О.Біла, (20 -24 січня 2003 р. Дніпропетровськ – Донецьк – Харків), 2003. – Т.10. – С.5-6.
10. Гришук М.М. Особливості взаємодії психолог – клієнт – сім’я: системний підхід / М.М.Гришук // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: Збірник наукових праць / Редкол.: І.Д.Бех, З.Ф.Сіверс, Е.В.Белкіна та ін. – К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2006. – № 6. – С.20-25.
 11. Гришук М.М. Професійні норми та цінності діяльності психолога – консультанта / М.М. Гришук // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». – Острог, 2002. – Вип. 3. – С.105-108.
 12. Гришук М.М. Техніка постановки запитань як метод підтримки психолого-психотерапевтичного процесу: системний аспект. / М.М.Гришук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2007. – Вип. 36. – С.78-83.
 13. Дальке Р. Кризис как шанс начать жизнь лучше / Р. Дальке; пер. с нем.; [под. ред. Т.В. Гариной]. – СПб. : ИГ «Весь», 2006. – 256 с.
 14. Довлатянц О. О. Роль біологічних і соціальних факторів у суїцидальній поведінці дітей і підлітків / О. О. Довлатянц. – Харків, 2004. – 250 с.
Дольто Ф. На стороне подростка / Франсуаза Дольто. – СПб. : Петербург – XXI век, 1997. – 278 с.
 15. Зотов М. В. Суицидальное поведение: механизмы развития, диагностика, коррекция / М. В. Зотов. – СПб. : Речь, 2006. – 144 с.
 16. Зыкова М. Н. Психолого-педагогическое содействие развитию личности подростка : учебн.-метод. пособие для учителей, родителей и шк. пс-ов / М. Н. Зыкова. – М. : МПСИ, МОДЭК, 2009. – 72 с.
 17. Кадыров Р.В. Посттравматическое стрессовое расстройство: состояние проблемы, психодиагностика и психологическая помощь: учебное пособие / Р.В.Кадыров. – СПб. : Речь, 2012. – 448с.
 18. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості : Навч. посібник / Т.С. Кириленко. – К. : Либідь, 2007. – 256 с.
 19. Китаев-Смык Л.А. Стресс войны: Фронтовые наблюдения врача-психолога / Л.А.Китаев-Смык // М-во культуры РФ.; Рос. ин-т культурологии. – М., 2001. – 80 с.
 20. Конфлікт в Україні змушує все більше людей залишати свої оселі. — [Електронний ресурс]. — <http://unhcr.org.ua/uk/novini/novyiny/1333-konflikt-v-ukrajini-zmushue-vse-bilshe-lyudej-zalishati-svoji-oseli>. — назва з екрану
 21. Косякова О.О. Возрастные кризисы : учеб. пособ. / О.О. Косякова. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 224 с.
 22. Лукас К., Сейден Г. Молчаливое горе: жизнь в тени самоубийства. Пер с англ. / К. Лукас, Г. Сейден. – М. : Смысл, 2000. – 256 с.

- 23.Максименко С.Д. Психологічна допомога тяжким соматично хворим : навч. посіб. / С.Д. Максименко, Н.Ф. Шевченко. – К. : Ін-т психології імені Г.С. Костюка; Ніжин : Міланік, 2007. – 115 с.
- 24.Малкина-Пых И. Г. Экстремальные ситуации / И.Г. Малкина-Пых. – М. : Изд-во Эксмо, 2005. – 960 с
- 25.Малкина-Пых И.Г. Возрастные кризисы : справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых. – М. : Изд-во Эксмо, 2005.
- 26.Малкина-Пых И.Г. Экстремальные ситуации / И.Г. Малкина- Пых. – М. : Изд-во Эксмо, 2006. – С. 776-795.
- 27.Малкина-Пых И.Г.Психологическая помощь в кризисных ситуациях / И.Г. Малкина-Пых. – М. : Изд-во Эксмо, 2005. – 960 с. – (Справочник практического психолога).
- 28.Малкина-Пых И.Г. Психологическая помощь близким / И.Г. Малкина-Пых. – М. : Эксмо, 2009. – 192 с.
- 29.Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію / Мартіна Мюллер. – Львів : Видавництво Українського католицького університету : Свічадо, 2014. – 120 с.
- 30.Осипова А.А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях / А.А. Осипова. – [2-е изд.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – С. 3- 19.
- 31.Основи практичної психології: підручник / [В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.]: Підручник. – К. : «Либідь», 1999. – 536 с.
- 32.Осухова Н.Г. Психологическая помощь в трудных и экстремальных ситуациях / Н.Г. Осухова. – М.: Академия, 2007.
- 33.Полегешко О. Психологія суїциду / О. Полегешко // Психолог. – 2006. – № 47 (239). – С. 23-30 . Психологія суїцидальної поведінки: Діагностика, корекція, профілактика. – К., 2000. – 347 с. Психологія суїциду : посібник / За ред. В. П. Москальця. – К. : Академвидав, 2004. – 288 с.
- 34.Простакова Т.М. Кризис подросткового возраста / Т.М. Простакова. – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 244 с.
- 35.Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавницт- во “Логос”, 2015. – 207 с.
- 36.Пэпп П. Семейная психотерапия и ее парадоксы / П. Пэпп. – М., 1998.
- 37.Рибалка В. В. Психологія суїцидальних тенденцій проблемної особистості / В. В. Рибалка. – К. : Шкільний світ, 2009. – 128 с. 185

- 38.Роджерс К. Становление личности. Взгляд на психотерапию / К.Роджерс. – Москва : Эксмо-Пресс, 2001. – 414 с.
- 39.Ромек В.Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / Ромек В.Г., Конторович В.А., Крукович Е.И. – СПб. : Речь, 2007. – С. 24-31.
- 40.Савчин М.В. Вікова психологія : навч. посіб. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К. : Академвидав, 2005. – 360 с.
- 41.Сатир В. Психотерапия семьи / В. Сатир. – М., 1999.
- 42.Семіченко В.А., Заслуженюк В.С. Психологія та педагогіка сімейного спілкування / В.А. Семіченко, В.С. Заслуженюк. – К. 1998.
- 43.Семья в психологической консультации. Опыт и проблемы психологического консультирования / [под ред. А.А. Бодалева]. – М., 1989.
- 44.Сімон Ф., Рех-Сімон К. Циркулярне опитування / Ф. Сімон, К. Рех-Сімон. – Львів, 2017. – 206 с.
- 45.Соціально-психологічна профілактика стресів та стресових розладів учнів та студентів : навч. посіб. / [за ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка]. - К. : Ніка-Центр, 2007. – 164 с.
- 46.Сулицький В. В. Психологія суїцидальної поведінки / В. В. Сулицький. – К. : МП Леся, 2002. – 316 с.
- 47.Тарабрина Н.В. Психология посттравматического стресса: Теория и практика / Н.В. Тарабрина. – Москва : Изд-во «Институт психологии РАН», 2009. – 304 с.
- 48.Титаренко Т. Життєві кризи : технологія консультиування / Тетяна Титаренко. – К. : Главник, 2007. – С. 89-93, 116-120. – Психологічний інструментарій.
- 49.Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості : у межах і за межами буденності / Т.М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.
- 50.Уильямс М. Выход из депрессии. Освободите себя от хронической неудовлетворенности / Уильямс М., Тисуейл Дж., Сигал З., Кабат-Цинн Й.. — СПб. : Питер, 2011. – 288 с.
- 51.Фільц О. Місце психотерапії між психіатрією і психологією // Психотерапія - нова наука про людину / О.Фільц / За ред. Альфреда Прица. Springer Wien.New York, Львів ІНВП «Електрон», 1998. – С. 275-290.
- 52.Хоун Г. Всестороннее развитие ребенка за 10 минут в день / Голди Хоун. – Издательство «Эксмо», 2012. – 125с.
- 53.Чепелева Н.В. Психологические механизмы понимания и интерпретации личного опыта / Н.В. Чепелева / Актуальные проблемы психології. Том 2. Психологічна герменевтика // За ред. Н.В.Чепелевої. – К., 2002. – Вип.2. – 140 с. – С.3-13.
- 54.Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова.

- Бердянськ, БДПУ, 2016. – 193 с.
- 55.Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова. – Бердянськ, БДПУ, 2016. – 193 с.
- 56.Шапарь В.Б. Психология кризисных ситуаций / В.Б. Шапарь. – [2-е изд.]. – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 452 с.
- 57.Швалб Ю.М. Возрастная психология : учеб. пособ./ Ю.М. Швалб, И.Ф. Муханова. – Донецк : Норд-Пресс, 2005. – 303 с.
- 58.Эйдемиллер Э.Г., Юстицкий В.В. Семейная психотерапия и психология семьи / Э.Г. Эйдемиллер, В.В. Юстицкий. – СПб., 1999.
- 59.Эйдемиллер Э.Г., Юстицкий В.В. Семейная психотерапия / Э.Г. Эйдемиллер, В.В. Юстицкий. – Л.,1990.
- 60.Юрченко В.М. Психічні стани людини: системний опис. Монографія / В.М. Юрченко. – Рівне, 2006. – 574 с.
- 61.Ягупов В. Військова психологія: Підручник / В. Ягупов. – Київ : ТанDEM, 2004. — 656 с.
- 62.Яценко Т.С. Динамика развития глубинной психокоррекции: теория и практика / Т.С. Яценко. –Днепропетровск : Инновация, 2015. – 567 с.